

U poglavlju *Migracijski kontakti Lupoglava, Boljuna, Vrane i Učke s Pulom (XVII.-XIX. stoljeće)* (80-104) Bertoša naglasak daje na tri vrlo značajna kaštela Pazinske knežije, odnosno austrijskog posjeda u Istri. Ističe kako se njihov položaj najbolje može opisati na temelju zemljovida prikazanih na kraju De Franceschijeve knjige o povijesti Pazinske knežije. Bertoša kao zanimljivost navodi da su Lupoglav, Boljun i Vrana u crkvenom smislu spadali pod mletačko područje. U puljskim se matičnim knjigama od 1613. do 1817. doseljenici iz Boljuna spominju 11, iz Vrane 11, iz Lupoglava četiri i iz Učke dva puta.

Jednom zanimljivom događaju koji je izvršila mala skupina mletačkih podanika iz Trsta posvećeno je poglavlje *Mletačka pljačka kaštela Lupoglav* (1782.) (105-132). No, ističe Bertoša, prema postojećim sačuvanim dokumentima vidljivo je da je proces o njoj trajao više godina, sve do konca siječnja 1786. godine. U Državnom arhivu u Veneciji nalazi se opsežan spis o pljački Lupoglava, koji autor analizira te na kraju poglavlja uvrštava kao *Prilog: Processo relativo a certo svaleggio praticato in Lupoglavo da Trieste da certi sudditi Veneti (anno 1785)*. Isto tako, u kratkoj cjelini *Prodaja lupoglavskog kaštela* (1895.) (133-143), autor analizira spis kojeg je pronašao u državnom arhivu u Rijeci. Bertoša naglašava kako spis o prodaji kaštela Lupoglava koji sadrži i detaljni nacrt samog zdanja i njegove okolice "pruža podroban uvid u vrste zemljišta koje su tada postojale, u vlasničke odnose, a spominje se i nekoliko toponima".

U poglavlju *Prometne prilike na Lupoglavštini i Boljunštini u XIX. stoljeću* (144-149) Bertoša opisuje tri topografske skice: okruga Buzet iz 1868., cestu Buzet – Roč – Lupoglav – Vranja iz 1868. te nacrt ceste preko Učke iz 1878. U zaključku autor ističe važnost spomenutih topografskih skica za povijesnu toponimiju toga kraja. Opisi planine Učke koja je tijekom prošlosti predstavljala prirodnu prepreku u prometnim vezama Istre i zaleđa uvršteni su u poglavlje *Crtice iz prošlosti Učke* (150-156). Bertoša navodi tršćanskog liječnika Prospera Petronija koji je 1681. detaljno opisao Učku i njezinu okolicu na temelju zapisa novigradskog biskupa Giacoma Filippa Tomasinija. Učka se spominje i tijekom oba veća mletačko-austrijska sukoba u novom vijeku (rat Cambraiske lige i Uskočki rat). Bertoša napominje i zapis anonimnog istarskog glagoljaša iz 16. stoljeća koji mnogo govori o etničkoj pripadnosti stanovništva na području Učke. Slijede tri poglavlja o mjestima Brest (*Prošlost Bresta pod Učkom*, 157-178), Semić (*Selo Semić u srednjem i novom vijeku*, 179-193) te Lesišćina (*Iz prošlosti Lesišćine*, 194-205) u kojima autor opisuje povijest i pojedine zanimljive činjenice o tim lokalitetima.

Na kraju knjige nalazi se odjeljci *Izvori i literatura* (206-214), sažeci na talijanskom (215-221), engleskom (222-227) i njemačkom jeziku (228-234) te *Kazalo zemljopisnih naziva* (235-242) i *Kazalo osobnih imena* (243-253).

Željko Cetina

Antal Molnár, Egy raguzai kereskedőtársaság a hódolt Budán. Scipione Bona és Marino Bucchia vállalkozásának története és dokumentumai (1573-1595). Eine Handelsgesellschaft aus Ragusa im osmanischen Ofen. Geschichte und Dokumente der Gesellschaft von Scipione Bona und Marino Bucchia (1573-1595), Budapest Főváros Levéltára, Budapest 2009., 433 str.

U izdanju Budimpeštanskog gradskog arhiva, kao drugi svezak serije Izvora za povijest Budimpešte u srednjem i novom vijeku (Források Budapest közép- és kora újkori történetéhez. Quellen zur Budapester Geschichte im Mittelalter und in der frühen Neuzeit),

izašla je 2009. godine knjiga *Egy raguzai kereskedőtársaság a hódolt Budán. Scipione Bona és Marino Bucchia vállalkozásának története és dokumentumai (1573-1595)* Antala Molnára, profesora s Odsjeka za povijest Sveučilišta Loránd Eötvös u Budimpešti i višeg znanstvenog suradnika Mađarske akademije znanosti. Autor u knjizi donosi rekonstrukciju djelatnosti i aktivnosti članova dubrovačkog trgovačkog društva koje je imalo svoj ogranak u osmanlijskom Budimu krajem 16. stoljeća. Navedeno trgovačko društvo osnovali su dubrovački patriciji Scipione Bona i Marino Bucchia 1573. godine, a bilo je aktivno do 1591. godine kada je bankrotiralo i prestalo s djelatnošću u Budimu.

Knjiga je pisana dvojezično (na mađarskom i njemačkom) i podijeljena je na dva dijela. U prvom dijelu knjige *A Bona-Bucchia társaság története. Die Geschichte der Handelsgesellschaft von Bona und Bucchia* (9-58; 59-120) nalazi se, podijeljen u dva velika poglavlja, pregled povijesti trgovačkog društva Bona-Bucchia od njegovih početaka do konačnog sloma i procesa likvidacije 1591. godine. Autor tako poslije uvoda *Bevezetés. Einführung* (9-16; 59-68), u kojem se osvrće i iznosi pregled historiografije i problematiku istraživanja izvora, opisuje u prvom velikom poglavlju *A társaság raguzai működése. Die Tätigkeit der Gesellschaft in Ragusa* (16-38; 68-94) razvoj i aktivnosti istraživanog trgovačkog društva u Dubrovniku. U prvom potpoglavlju, *A kezdetek. Die Anfänge* (16-21; 68-74), autor prikazuje osnutak i prve aktivnosti društva, navodeći kako je osnovna djelatnost bila izvoz sirove tkanine s Balkana i uvoz luksuznih tkanina iz Italije. Zatim slijedi potpoglavlje *Az arúhitelek. Die Warenkredite* (21-25; 74-78) u kojem autor rekonstruira, na temelju obrađenih izvora, proces zaduživanja istraživanog trgovačkog društva kod raznih vjerovnika. S obzirom na to da su zaduživanja društva bila u smjeru širenja i poboljšanja poslovanja i aktivnosti, autor u sljedećem potpoglavlju, *A tengeri szállítmányok és biztositások. Die Seefracht und die Seeversicherungen* (25-33; 78-88), govori o dodatnoj aktivnosti društva, koja se manifestirala u ulaganju u pomorske vozarine i osiguravanju tereta na brodovima, a potpoglavlje *Az üzleti kapcsolattrendszer. Das System der Geschäftsbeziehungen* (33-38; 88-94) govori o poslovnom i trgovinskom sistemu društva. Drugo veliko poglavlje, *A társaság budai működése es felzámolása. Die Tätigkeit der Gesellschaft in Ofen und Ihre Liquidierung* (38-58; 94-120), donosi prikaz navedenog sistema i strategije provedene u praksi opisujući djelatnost, naplaćivanje i likvidnost ogranka u Budimu. Ovdje autor u potpoglavlju *A krach. Der Geschäftskrach* (38-45; 94-103) analizira slom budimskog trgovačkog ogranka, a njegov bankrot i likvidaciju prikazuje u potpoglavlju *A felszámolási eljárás és tanulságai. Das Liquidierungsverfahren und seine Lehren* (45-58; 103-120).

Drugi, veći dio knjige, *Dokumentok. Dokumente* (121-398), čine prijepisi dokumenata koje je autor složio u niz potpoglavlja. Tako se *A Bona-Bucchia társaság hitelfelételei 1574-1591. Die Kreditaufnahmen der Gesellschaft von Bona und Bucchia 1574-1591* (124-159), kao prva skupina, nalazi 60 dokumenata o kreditnim poslovanjima trgovačkog društva. Autor je prvo u tabličnom obliku i kronološkim redom prikazao sve kreditne pozajmice koje je društvo uzimalo od raznih vjerovnika s naznakama roka otplate i iznosima samih pozajmica te zatim donosi i prijepise dokumenata koji se tiču navedenih pozajmica s detaljnim signaturama i folijacijama. Drugu skupinu, *Scipione Bona itáliai szállítmányainak biztositásai 1580-1589. Die Versicherungen der Italienfrachten von Scipione Bona 1580-1589* (161-217), čini 30 dokumenata o osiguranju talijanskih teretnih brodova od strane Scipiona Bone, u kojoj autor po istom principu navodi u tablicama kronološki poredane podatke iz dokumenata koji uz dataciju sadržavaju i podatke o nazivu i vlasniku broda te vrsti robe koju prevozi, plovidbenu rutu te svotu na koju je roba

osigurana. Tablični prikaz slijedi, kao i u prethodnoj skupini, prijepis dokumenata koji se tiču navedenih osiguranja, s pripadajućim signaturama i folijacijama. *A társaság működésével és felszámolásával kapcsolatos dokumentumok. Dokumente in Verbindung mit der Tätigkeit und Liquidierung der Gesellschaft* (219-398) sadržava treću skupinu koju čine dokumenti o stvaranju, djelatnosti i likvidaciji trgovačkog društva. Ova skupina sadrži kratke kronološki poredane opise te transkripcije 28 dokumenata u razdoblju od 1573. do 1591. godine, vezane za osnivanje društva, uređenje odnosa i raspodjela financija među partnerima, kao i za proces likvidacije trgovačkog ogranka u Budimu. Na kraju knjige se nalazi rječnik s pojašnjenjima manje poznatih pojmova poput naziva roba, stvari, pomorskih termina i osmanlijskih naziva koji se javljaju u izvorima koje je autor koristio i koje spominje u knjizi (399-420) kao i kazalo mjesta i imena osoba (421-433).

Na kraju možemo zaključiti kako je navedena knjiga Antala Molnára izvrstan doprinos proučavanju razvoja ranonovovjekovne trgovine u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu i Osmanlijskom Carstvu 16. stoljeća, jer detaljnom analizom i prikazom izvornih podataka daje uvid u trgovačku djelatnost jednog trgovačkog društva, ali i omogućava, kroz razne interpretacije prikazanih podataka, i uvid u život, aktivnosti i interese samih trgovaca koji su pripadali navedenom društvu. Štoviše, uz objavljene izvore i tablične prikaze djelatnosti trgovačkog društva, knjiga daje dodatni poticaj svim budućim istraživačima, kako zbog izvrsnog znanstvenog aparata, tako i zbog spomenutog pojmovnika manje poznatih pojmova i detaljnog kazala imena osoba i mjesta. Na kraju i sama dvojezičnost knjige omogućuje da se njeni vrijedni podaci i autorov rad koriste i ocijene od strane znanstvene javnosti izvan mađarskog govornog područja.

Vedran Klaužer

Marino Manin, *Istra na raskrižju. O povijesti migracija pučanstva Istre*, Institut za migracije i narodnosti – Profil, Zagreb 2010., 171 str.

Knjiga Marina Manina *Istra na raskrižju. O povijesti migracija pučanstva Istre* novi je prilog hrvatskoj historiografiji o Istri i Istranima, s naglaskom na demografskim i migracijskim značajkama istarske povijesti. Autor je u ovoj knjizi sabrao šest znanstvenih radova, nastalih tijekom posljednjih desetak godina i objelodanjenih u raznim znanstvenim publikacijama, a koji svojom tematikom obuhvaćaju široki vremenski raspon od kraja srednjeg vijeka do razdoblja nakon Drugoga svjetskog rata.

U *Uvodu* (7-10) autor daje kratki pregled tema kojima se bavio, u nadi kako će knjiga pridonijeti "razumijevanju formiranja etničkog, idiomatskog, kulturnog i identitetskog mozaika Istre", te ističe kako je riječ o bilanci opsežnih istraživanja.

U drugom poglavlju, *Uvjeti useljavanja novopridošlog stanovništva u mletačku Istru* (11-44), autor naglašava kako je pri razmatranju imigracija u novovjekovnu Istru, osim broja useljenika, njihovih etničkih i drugih obilježja, važno na umu imati i uvjete njihova doseljavanja, odnosno uvjete dobivanja zemljišta, obveze, olakšice, te ističe kako o tim pitanjima nema mnogo objavljenih izvora niti historiografskih radova. Autor u ovom radu analizira spis "Molbe novih stanovnika u Vodnjanu za besplatno dobivanje zemlje od 1588. do 1801.", koji sadrži prijepise 59 zapisa o dodjeljivanju neobrađenog zemljišta i drugih dobara iz vremena mletačke uprave, to jest odluka providura i rašporskih kapetana. Iako je riječ o prijepisima, autor smatra kako je